

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

130:1 • 2010

Utbildningshistoriska konferensen i Utrecht, 26–29 augusti 2009

Terminsstarten hösten 2009 var generös mot den utbildningshistoriskt intresserade. Vid sidan av de utbildningshistoriska sessionerna vid *The European conference on educational research* i Wien 28–30 september och den 4:e *Nordiska utbildningshistoriska konferensen* i Uppsala 1–2 oktober, gick årets *International standing conference for the history of education* (ISCHE 2009) av stapeln i Utrecht, Nederländerna, den 26–29 augusti.¹

Konferensen, den 31:a i ordningen, var välorganiserad och erbjöd de omkring 200 konferensdeltagarna ett späckat program med 52 sessioner, närmare 150 paper-presentationer, väl finansierade måltider och givande besök vid såväl undervisningsmuseet i Rotterdam (*Nationaal onderwijsmuseum*) som museet för speldosor och gatuorglar (*Nationaal museum van speelklok tot pierement*) i Utrecht.

Konferensen var i sanning internationell. För mig som är van vid det svenska forskningsfältets ofta ganska ensidiga inriktning mot den anglosaxiska forskningsvärlden, var det uppfriskande med en konferens som hölls på såväl engelska, franska som spanska. Trots att många av deltagarna var från Storbritannien och USA, var sydeuropeiska och sydamerikanska länder ändå väl representerade.

Temat för konferensen var folkundervisning (*popular education, volkerziehung* eller *educación popular*), vilket delades upp i fem områden: folkundervisning och (i) upplysning, (ii) religion, (iii) politik, (iv) genus och (v) kolonier. Nämnas kan, att fyra av konferensens sessioner ägnades åt religionens, kyrkans och religiösa ordnars roll i folkundervisningen. Lika många behandlade teman som kvinnliga lärare, kvinnor och skrivkonsten och pedagoger som mödrar/mödrar som pedagoger. Tre sessioner handlade om folkundervisning och politik, och två sessioner belyste folkundervisningens utveckling i koloniala och postkoloniala sammanhang.

Mycket av det vetenskapliga innehållet var bekant från en svensk horisont. Till detta räknar jag de fyra sessioner som uppmärksammade folkundervisningens roll i skapandet av medborgare och framväxten av nationalstater, de två förskolehistoriska sessionerna och de sessioner som behandlade ämnen som lärarutbildning, läromedel och vuxenutbildning. Mycket kändes också spännande. För undertecknad, som inte närmare läst in sig på förhållandet mellan utbildning och religion, framstod flera av bidragen inom detta område som sär-

1. För mer information om konferensen, se <<http://edugate.fss.uu.nl/ISCHE2009/>>, 4/11 2009.

skilt intressanta. Detta gällde inte minst de studier som illustrerade hur den katolska kyrkans arbete både kunde ha konservativa inslag och samtidigt bidra till förändringar rörande till exempel kvinnors rätt till utbildning. Jag fascinerades också av de presentationer som behandlade utbildningens koloniala historia och som bland annat belyste den speciella situation som kolonierna skapade för folkundervisningen i och med att "vildar" och "slavar" adderades till kategorin "folket".

Till konferensens mest spännande inslag hörde sessionerna om utbildningens transnationella historia, vilka bland annat uppmärksammade internationella organisationers betydelse och pedagogiska metoders spridning. I detta sammanhang var sessionen om växelundervisningens globala historia av särskilt intresse. Denna session gav dels en detaljerad inblick i hur växelundervisningssystemets tillämpning formades av olika sociala och politiska förutsättningar, dels en överblick över hur själva spridningen av detta system gick till. Med utgångspunkt i begrepp som *marketing process models* beskrevs hur denna pedagogiska metod salufördes, bland annat genom föreläsningar, nyhetsbrev och de resor som företogs av individer som stundtals intog rollen av försäljare på en marknad för pedagogiska innovationer, stundtals agerade som pedagogiskt sakkunniga.

Trots att konferensprogrammet följaktligen gav ett gott intryck av ett i högsta grad dynamiskt forskningsfält karaktäriserat av en mångfald av ämnen, teoretiska perspektiv och studier av vitt skilda nationella sammanhang, fanns det naturligtvis sådant som jag hade önskat mig mer av. Mot bakgrund av den utbildningshistoriska forskningens förkärlek för 1800- och 1900-talen, hade jag gärna sett fler bidrag som behandlade skeenden under medeltid och tidigmodern tid. Under de sessioner som jag besökte sattes också utbildningens samhällseliga förutsättningar alltför sällan i fokus, utan tjänade i stället ofta endast som bakgrund till de resultat som presenterades. Centrala relationer som de mellan utbildning och sociala grupper, utbildning och ekonomi samt utbildning och organisation hade, enligt min mening, förtjänat större uppmärksamhet på en konferens som denna.

Detta är dock randanmärkingar, baserade på mina egna forskningsintressen, och de tillhör den typ av reflektioner som bara kan göras efter en mycket stimulerande konferens. Den enda riktiga invändning som jag har, är i stället riktad mot den utbildningshistoriska forskningen anno 2009. Tyvärr visar konferensen att det utbildningshistoriska studiet ännu inte riktigt lyckats skaka av sig en äldre tradition av hagiografisk och teleologisk historieskrivning. Inte minst vid de tre sessioner som handlade om pedagoger, skolmän och bildningsivrare, fanns det gott om papers som bidrog till en sådan historieskrivning, detta genom att antingen betona den nydanande insatsen hos redan kända män och kvinnor, eller genom att uppvärdera negligerade tänkare eller

pionjärer. Utbildningshistoria kan och bör naturligtvis vara något annat och mycket mer än så.

Johannes Westberg